

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre 1 ft 50 kr
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:]

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmintelen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felolós szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Le a kalappal a dunántuli protestáns nép előtt.

Csurgó, 1895. február 11.

Ott hol mindig legerősebb volt a főúri és főpapi reactio, ahol Bécs közelsége s az ahhoz huzódó reactionárius elemek; az osztrák németiség bigottsága befolyásukat századokon át éreztetni egyes vidékekre megszokták, ott emelkedik legmagasabbra most a protestáns öntudat s a protestáns nép nem hallgatva az országgyűlési, függetlenségi és 48-as párt végrehajtó bizottságára, a politikai érettség, a polgári öntudat, a hazafias szellemnek oly magasztos jelenségeit mutatja, amely minden szabadelvű hazafi tiszteletét megérdemli, amely előtt megsegyenülve állhatnak a hazafiságot és szabadelvűséget hazudók serege.

Felső-Őr, Körmen, Bonyhád protestáns népe üdv neked! Az alkotmányos küzdelemben téged babér és dicsőség illet!

Eszmék hőse levél, — választási diadalok a haza és az emberiség diadala! s midőn a szabadság, testvériség és egyenlőség zászlaja alatt győztél a sötétség hadán, hőségé lettél a nagy elveknek, s a te küzdelmed és dicsőséged részesei lettek azon magyar katolikus testvéreink, akikkel együtt harcolva mutattátok meg, hogy a nemzeti egységet az átkos gyűlölet nem képes megtörni.

Ezen kerületekben a katolikus választók java együtt küzdött a protestánsokkal, magyar, német, mindkét hit-

vallásu evangélikus és katolikus választók nagy része teljesítette hazafias kötelességét.

Azonban a szabadelvű jelöltekre szavazók zömét a református és evangélikus választók képezték.

És hogy ezek magatartását különösen kiemelem, annak oka az, hogy az előbbi választásoknál különösen a református választók többnyire függetlenségi és 48-as pártiak voltak, míg most dacára, hogy Budapestről az országos párt végrehajtó bizottságtól azon utasítást kapták, hogy az ellenzéki jelöltre szavazzanak, mégis a szabadelvű párti jelöltre szavaztak.

A felekezeti magasan felül álló hazafias szellemet, s valódi szabadelvűséget tanusítottak a protestáns választók, midőn Körmenen a rokonszenves Gyórfy Eleket, Bonyhádon báró Kaas Ivort protestáns jelöltek épen a protestáns választók ejtették el, kimutatva ezzel azt, hogy az elvet többre becsülik az egyénnél, s hogy aki a szabadelvűség ellen támad, ahhoz nem fűzi őket semmiféle kötelék.

Feltűnő volt a bonyhádi választásnál, hogy az előbb függetlenségi református választók büszkén hangoztatták, mi reformátusok vagyunk, tehát „nép-pártiak“ nem leszünk.

De még a csáktornyai horvát ajku választók többsége is ellentállott a felekezeti bujtogatásnak.

Talán megértik Budapesten ezen választások jelentőségét, s az ellenzék

valódi szabadelvű része szakítani fog azokkal, akik nem egyszer comprimittáltak a szabadelvűséget.

Andorka Gyula.

IRODALOM, MŰVÉSZET

Gyulai megnyitó beszéde méltán kellett általános csodalkozást és méltatlankodást hírlapj inknál. Ezek között különösen az E-s száll sakra a lapok mellett. Ha valamely újságot, úgy az E-s-t lehet igazán komolyan venni, mert tényleg sokat és tanulságosan foglalkozik komoly, tudományos kérdésekkel is. Tanügyi rovata pedig épen hézagot pótló. Azoban nagyon a felszínen mozog ő is; a hírlapok pedig általánosságban bizony egyáltalában nem érdemlik meg a kardoskodást.

Szépirodalmi részükben csak olykor-olykor találunk egy pár igaz gyöngyre; a túltermelés, a hang frivolsága valóban alásülyesztették úgy a lapok igényét, mint a nagyközönség ízlését.

Épességel túlzott az az állítás, hogy lapjaink kiállják a versenyt a külföldiekkel. Oh ez a legkevésbé sem áll. A fürgeségen kívül semmiben sem érték utól a külföldi újság-irodalom nagy példányait. A magyar hírlap-irodalom büszkélkedik hírszolgálatával, pedig jórésze ennek is szemfényvesztés. Hiszen telegrammjaikat leginkább a Neue Freie Presse-től veszik meg s londoni és párizsi nagy lapoktól sürgönyöztetik maguknak a világ nagy eseményeinek híreit. S a jó magyar közönség szeme ezekre nem nyílik fel, holott megtörténik az, hogy az ugyanazon párizsi vagy londoni laptól kapott telegrammot az egyik lap kiadja, mint „saját különjének“ értesítését, a másik ellenben — kivétlesen — megmondja a valót. Sőt a belpolitikai események nevezetesebbjeit is a bécsi félhivatalosoktól tudják meg.

Az sem felel meg a valónak, hogy az újságok oly gondos ápolói volnának az irodalomnak. Sőt ellenkezőleg, valóságosan elnyelik azt.

AZ „ŐRÁLLÓ“ TÁRCÁJA.

A Román állam intézményeiből.¹⁾ ²⁾

I. A zsidókérdés Romániában.

Nemzetközi jogfogalmak szerint nem létezhet ember, aki ne tartozzék valamely nemzet testhez, aki hazátlan legyen. Két hazája sem lehet senkinek és nem állhat kötelekben két nemzettestnek, mert ez állam és állam között kellemetlen összeütközéseket idézhet elő.

A román alkotmánytörvény (2. cik. 7. §. II. a.) a román földön született zsidókat idegeneknek (streini) jelenti ki. A román alaptörvény csak vérszerinti és egyénileg naturalizált románokat ismer. Ezek Romániának állampolgárai.

¹⁾ I. „A Román állam intézményei“ cím alatt I. dr. Papp László munkáját, Sátoralja-Ujhely 1888.

²⁾ Mutató Moldován Gergely kolozsvári egyet. tanár nagyerdeki s fontos missziót teljesítő folyóiratából; a „Magyar-román Szemléből“, mely Kolozsvárt a szerkesztő kiadásában jelenik meg s ára az „Ungaria“ c. román tudományos, irodalmi folyóirattal egész évre 6 ft. Azoknak, kiknek szívükön fekszik a nemzetiségi kérdés miként való megoldása s kik óhajtják azt, hogy a magyar nép s a román nemzetiség egymást kölcsönösen megismerje, nem tudjuk eléggé melegen ajánlani a fáradhatlan szerkesztő ez önmagában is értékes folyóiratát. Szerk.

gárai. Így a román államban született zsidók, akik idegen hatalomnak sem alattvalói, a külön egyéni naturalizálás nélkül még nem voltak állampolgárok és állampolgári jogokat nem gyakorolhattak. Románia alkotmánytörvénye e szerint hazátlannak jelentett ki sok százezer embert, kik még is helyhez valának kötve, nem költözhetek, külföldre ki nem mehettek, mert utlevélnek kiállítására a román kormány magát kötelezve nem érezte.

Európa ezen állapotokkal nem egyszer foglalkozott már. Az 1858-ki párizsi Conventio 46 ik cikkelye köteletségévé tette a román törvényhozásnak, hogy a zsidók polgársága kérdésében a legközelebbi alkalommal intézkedjék. A román törvényhozás 1864. december 1-én kihirdetett „Codicele civile“ (polgári törvénykönyv), (9 ik cikk) és az 1866. június 30 án kihirdetett alkotmány törvényben (7. cikk) e tárgyban rendelkezik is, de úgy, hogy csak „a keresztény vallásu“ idegenek naturalizálását szabályozta, a zsidók ezuttal is kívül maradtak az állampolgári kötelekeken.

Igy történt aztán, hogy 1878-ban a berlini Congressuson a zsidók kérdésével ismét foglalkoztak. A határozat ez:

„A magas szerződő felek elismerik Románia függetlenégét, azt a következő feltételekhez kötve:”

1. Vallási vagy felekezeti különbség nem hozható fel senki ellen indokul arra, hogy kizárassék vagy képtelenttessék polgári és politikai jogai élvezetére, közhivatalok, tisztségek és méltóságok viselésére vagy a különféle üzletek és iparok bármely helyen való folytatására; 2. minden hitvallás szabadsága és külső gyakorlása biztosítva lesz úgy a román állam honosai, mint a külföldiekre nézve és a különféle vallásfelekezeteknek sem egyházi szervezkedése, sem lelki főnökeikhez való viszonyaik utjába akadályt gördíteni nem szabad. Minden hatalom honosai, legyenek azok kereskedők vagy mások, Romániában valláskülönbség nélkül teljes egyenlőség alapján való bánásmódban részesülendek. (Berlini szerződés 43 és 44. cikk.) Ezen cikkelyekben foglalt feltételeknek a román törvényhozás, mint alább látni fogjuk, eleget tett.

Ennek következtében a román törvényhozás 1879 okt. 25-én megszavazta a következő törvénycikket s az által hatályon kívül helyezte a polgári törvénykönyv és az alkotmánytörvény idevágó részeit:

1. §. Az idegen valláskülönbség nélkül, akár alattvaló, akár idegen polgári jog alatti nem-alattvaló következő feltételek alatt nyert polgárjogot: a) az idegen honosítási kérvényt nyújt be, melyben megjelöli a birtoká-

A tehetséges írók a hírlap irodalom szolgáltatásában erejüket szétforgácsolják s a szószeres értelmében elkallódnak; a tehetségtelenek pedig elképzeltetlen módon a súlyosztják az irodalmi közízlést.

A magyar journalistika azzal hízeleg magának, hogy a magyar irodalomnak közönséget nevel. Ellenkezőleg: elvonja tőle. Hiszen az újságos műveltség korát éljük. A legtöbb intelligens ember újságján kívül semmi mást nem olvas és arra esküszik. Szellemi szükségletei, fájdalom, tovább nem terjednek. És az újságok könyű, sokszor szinte léha olvasmányokkal mesterségesen deprimálják a közönség ízlését és igényeit.

És hírlapíróink még a versenyképességgel dicsekesznek? Valószínűleg nem hasonlították össze komolyan sem tárcáikat, sem mellékleteiket a francia és német lapokéval. A Münchener Allgemeine Zeitung és Vossische Zeitung mellékletéi és tárcái igazi tudományos becslések. Valódi szakemberek dolgoznak bele. Lapjainknál pedig a mélyebbre ható tudományos közlemény — mely pedig a közönséget, épen irodalmunk érdekében, érlelné a komolyabb dolgok befogadására — igazán fehér holló.

De máskülönbben is nagyon mostohán bának el a lapok az irodalommal. Hiszen irodalmi rovataik a legsoványabbak. Az igazi kritika divatját multa; az előszók alapján kegyeskednek megemlékezni a beküldött, de föl nem vágott művekről.

Ugyde ezekre azt mondják a szerkesztőségekben, hogy nem szeretjük a tudós nagyképűséget. Az efélék unalmasak és nehézkesek teszik a lapokat. No, a könnyűséget már valóban nem lehet megtagadni lapjainktól, melyek egyszersmind élő igazolói a csattanós epigrammnak:

„Könnyű lenni szokott, nem csoda, ami üres.”

Az „Óralló”-nak születése pillanatától kezdve ezek voltak nézetei az irodalomról, a journalistikáról és kettejük viszonyáról. Valóságos harcot kezdtünk ellenük, több hosszabb közleményben. Legyen szabad csak a „Napi sajtónk kritikája” és a Rácz Lajos cikkeire hívni fel olvasóink figyelmét.

Ezért büszkeséggel gondolunk arra, hogy most Gyulai nyilatkozik hasonló szellemben s ily magas helyről kapjuk elveink igazolását. Hogy ez igazolást, a megfigyelések és elvek párhuzamosságát t. olvasóink is észrevegyék, azért nyomtattuk le mult számunkban Gyulai megnyitó beszédének idevonatkozó részleteit.

i. m. gy.

Evangeliumi elmékedések.

Írta Dicsőfi József. Debreczen, 1893. 391. l. Ára 3 frt.

Oly műről, mint a minő a főnebbi címet viseli, részletekre kiható és igazságos ítéletet mondani nem könnyű feladat s ezért nem is kecsgettem magamat egyelőre sem azzal a hzelgő gondolattal, mintha alapos bírálatot

ban levő tőét, foglalkozása vagy üzlete nemét s Romániában való megtelepedési sándékát, b) a kérvény benyújtása után tíz évig az országban fog lakni s tett ivel bizonyítandja be, hogy az országra nézve fontos.

2. §. Várakozási idő (stagiū) nem kivitatik meg a) azoktól, kik az országba ipart hoztak be, kiknek hasznos találmányaik vagy kitűnő tehetségeik vannak, vagy kik nagy ipari és kereskedelmi vállalatokat alapítottak, b) kik Romániában születtek s neveltettek t. i. az országban lakó szülők által, kik soha nem részesültek idegen védelemben, c) kik a háboru idejében a zászló alatt Románia függetlenségéért szolgáltak s a kormány javaslatára egyetlen törvény által, más formások nélkül együttesen honosíthatók.

3. §. A honosítás csak törvény által s csak egyénileg engedélyezhető.

4. §. Külön törvény fogja meghatározni, hogy idegenek mily módon telepedhetnek meg Romániában.

5. §. Csak románok, vagy honosított románok szerezhetnek ingatlan földbirtokot Romániában. Az eddig megkötött szerződések tiszteletben tartatnak; a ma fennálló nemzetközi szerződések záradékaikkal s kitűzött határidőkkel együtt érvényben maradnak.

Ezzel a törvénycikkkel a helyzet nem vál-

adnék e sorokban a Dicsőfi művére. Töredékes gondolataimmal és fogyatékos megjegyzéseimmel nem is akorok más célt szolgálni, mint hogy felhívjam e lap olvasóközönségét egy nem mindennapi nagy műre, melyben egy sokat olvasott és mélyen gondolkozó fő mint elméleti és gyakorlati tudós mutatja be magát.

Komoly theologusoknak és gyakorló lelkészeknek egyaránt szól e mű s ez az oka, hogy véleményem szerint nem fejezi ki a cím e könyv tartalmát. Mert a mi majdnem egy harmadrészét képezi (116. lapig), annak vallásbölcseleti tartalma a komoly theologusoknak, a tudomány embereinek szól és nem „evangeliumi elmékedés”. Ez azonban a könyv értékéből semmit sem von le, sőt sajátos irodalmi viszonyainknál fogva csak helyeselni tudom szerző ama eljárását, hogy így az „Evangeliumi elmékedések” cím alatt mintegy becsempeszi a komolyabb tudományt is azon lelkészek asztalára, a kik a művet gazdag predikációtárházul szolgáló elmékedéseikért megszerzik.

Szerző mint tanár s mint gyakorló lelkész nyilatkozik meg művében. Mint theologus egy sajátos új iránynak utját egyengeti, azon közvetítő, mérsékelt orthodox iránynak, mely a német theologiai irodalomban mint Ritschlefe irány hódít nap-nap mellett. Dogmatikai vizsgálódási elvét ezen szavakban formulálja; „Olyan a ker. tudás, mely nem vakon, avagy kegyes szemforgatással, sápadt tétlenséggel (?) hiszen mindent, hanem a mely felemelt fövel és meleg szívvel kutatja mindazt, amit tudni lehet és kell is, de szent tisztelettel kerüli el mindazt, a mit tudni nem is lehet, de nem is kell”. (5. l.). A honnan következetesen fejezi ki a dogmákra nézve: „a ker. vallás hitelveibe, dogmaiba semmi olyat felvenni nem szabad, a mi nem a hit ismeretének világához tartozik” (108. l.) s akkor a dogma nem fog a tudománnyal összeütközni. Ilyen alapon aztán a szentírás betűszerinti ihletését nem vallja, az egyes könyvek irányát, főgondolatait a Szentlélek által sugalmazottnak tartja, a mellékes dolgokat pedig, vagy éppen a hol természetani vagy egyéb tudományos térre csap a szentíró, azt az ember muukájának írja fel. Így aztán megvédi a szentírás tekintélyét is, mert abban nem világi tudományt keres, hanem a vallásos gondolatokat nézi; azután elkülöníti a vallás és tudomány ismereteit is egymástól, mindeniknek az őt megillető tért jelölve ki, úgy, hogy végeredményében a vallás az emberi tudásnak nem ellentéte, hanem betetőzése lesz. Eféle gondolatok képezik magvát a theologiai „résznek”, melyben „Előszó” után „A vallásról általában”, „A kijelentés”, „A ker. vallás”, „A szentírás”, „A vallás és tudomány” címek alatt fejteget érdekesebben, olykor szellemesen, „A ker. vallás” cím alatt különösen eme kedetten, bár távol vagyunk attól, hogy minden állítását magunknak ismernénk el s távol attól, hogy mindenütt világosan megérthetnők a szerző álláspontjait, sőt hogy naivsága itt-ott a szundikaló Homérre ne emlékez-

tozott Romániában. Évenként a román törvényhozás alig egy pár zsidót honosít.

A román zsidóság a hazátlanság kérdésében úgy segített magán, hogy idegen hatalmak képviselőinek az o talmat ve ték igénybe. Legtöbben osztrák-magyar *alutalókká* lettek, mint voltak minden törvények megalkotása előtt is. A román kormány 1888-ban külföldi képviselőket a protectorátus felmondására bírta, mely az illető alutalókat arról értesítette, hogy az osztrák-magyar állampolgárságért folyamodhatnak. Ily uton lett több benszüllött román zsidó magyar vagy osztrák állampolgár. A román kormányt erre a lépésre az a körülmény bírta, hogy az osztrák-magyar alutalóknak kimutatott zsidók nem voltak a román hadseregbe besorozhatók. A román unjonc-előállítási törvény megszabja mindazoknak a katonai kötelezettséget, akik nem állampolgárok, idegenek, de akik nem állanak idegen hatalmak protectorátusa alatt. A zsidók e szerint Romániában, bár nem állampolgárok, az államért, amely nem hazájuk, a nemzetért, mely nem nemzetük, vérük és vagyonuk feláldozására vannak kötelezve, anélkül, hogy kárpótlásul jogokat gyakorolhatnának.

(Folytatása köv.)

tené. Dicsőfi mint theologus középuton áll s nem csoda, ha sem a vastag orthodoxia nem valja magáénak, sem a rationalista nem fogadja el iskolatársának. Érdekesnek bizonyára mindkettő előtt érdekes; kár, hogy neki sem sikerült felavarni a theologiai tudósok Bethesda-tát, vagy ezt egyházunk válságos helyzetének írjuk fel a számlájára? Igaz: inter arma silent musae!

Több embert érdekelhet e mű gyakorlati része, a tulajdonképeni „elmékedések”, a mi elvégre is e mű legnagyobb részét teszi (116–391. l.). — Itt az I. rész Jézus Krisztus személyiségét mutatja be először az ünnepek címe alatt az ő életéről beszélve, azután a Jézus Krisztus nevei cím alatt bemutatván őt mint Emberfiát, Istenfiát, Messiást és Davidfiát. Az „Advent” cím alatt érdekesen fejtegeti a Messiásnak a világtörténetbe belépését, annak szükségességét és áldásos voltát. Azután a karácsoni csodálatos történetet tárgyalja, teljesen bibliai alapon, a bibliai naiv hittel. Ilyen alapon mozog Jézus további történeténél is, harcolván azok ellen, a kik az ő testi feltámadását kétségbe vonják; így magyarázza az égi testtel feltámadt Jézus menyemenetelét és a Szentléleknek kitöltését is, erős hittel, a meggyőződés követelő tudatával. Jézus neveit is a szokásos dogmatikai felfogással magyarázza lelkesen, újdonságra törekvés nélkül, a biblia mély buvárlása mellett.

A gyakorló lelkészekre mindenesetre legfontosabb s legértékesebb címűnek körülbelül felét elfoglaló s „a Jézus Krisztus tana” címet viselő utolsó részlet (208–387 l.). Itt legnagyobb súlyt helyez a példázatok magyarázására, amelyeket 6 szakaszban fejteget (Isten-országának jelleme, A mennyei Atya és az ő Fia, A tagság föltételei, A tagság akadályai Isten országában, Isten-országa tagjainak jellemvonásai, Isten-országának jövője). Az első szakaszban felöleli a mustarmagról, az elvetett gabona-magról, a kovászról, a legdrágább gyöngyről szóló példázatok; a II. szakaszba sorozza az elveszett juhrol és drahmáról, a terméketlen figefáról, a szőlőmiveseket fizető gazdáról és a jó pásztorról szólókat; a posztó-uj posztórol, toronyépítés- és hadakozásról mondottak; a IV. szakaszban tárgyalja a gonosz szőlőmivesek, a gazdag és Lázár, a nagy vacsora, a bolond gazda, a farizeus és publikánus, egy apa két gyermeke, a magvető történeteit; az V. szakasz a gaz bíróról, a rimánkodó barátról, a két adósról, a gaz adósról, az irgalmas samaritánusról, az első és utolsó helyről, a szolgáról, a hűségés sáfárról, a hü szolgáról, a bölcs és bolond építő mesterről szól; a VI. szakasz pedig a tiz szőlő, a buza és konkoly, a gyalom, a ker. irástudó példázatait foglalja magában. A mint a felsorolásból látszik, az evangéliumok minden jelentékenyebb példázata felett elmékedik az író, és pedig elmékedik mély buvárló szellemmel, a tudós írásmagyarázat eszközeinek felhasználásával és a közbe az evangéliumok igazságoknak az életre való folytonos alkalmazásával. Dicsőfi, mint gyakorlati írásmagyarázó, teljesen szakít azzal a legtöbb esetben érthetetlen, unalmas és fárasztó modorral, mely verset vers után taglal; ő az egész példázat szellemét magyarázza mindig és pedig behatóan, nem ejtve el egy gondolatárnyalatot sem s az életre alkalmazásban megkapóan, a szívet foglyul ejtve és magával ragadva. Gondolatai mindig vannak, néha szinte kergetik egymást annyira, hogy a bővebb részletezésre ideje sem marad. Különösen kiemelendő a tékozló fiuról szóló példázat magyarázata, a mely tele van szebbnél szebb gondolatokkal, a melyeket ő sohasem belemagyarázni igyekszik a szövegbe, hanem magából, a szövegből nőnek ki gondolatai. Ugy, hogy műve valóban meggyőző bizonyosság arra nézve, hogy a biblia igen gazdag tárhaza a felséges gondolatoknak. Mint tudós exegeta alaposan ismeri az ő-szövetségi nép életét és szokásait s ez nagyban előmozdítja azt, hogy oly sokat ki tud olvasni az olykor első pillanatra jelentékteleneknek látszó helyekből is. Sok magyarázatát szószerűben így kidolgozva is hatással lehet használni, a mint tapasztalatból tudom, de ennél is nagyobb érdeme a műnek az, hogy gondolataival igazán megtermékenyíti a predikátor s az olvasó lelkét; a mire pedig bizony sokszor nagy szükség van a lelkészeknek is s a laikusnak építő olvasmányt ad.

Még egy nagy érdemét, a bibliának igen alapos ismerését kiemelve, azzal bucsuzom szerzőtől, hogy nyereségnek nyilvánítom művét mind elméleti, mind gyakorlati irányban, az olvasó figyelmét pedig a legjobb lelkiismerettel s örömmel hívom fel a jeles író s lelkes pap tanulságos, hiteles munkájára, melyet minden papnak birnia kellene.

Lic. Rác Kálmán,
nyiregyházi s. lelkész.

A Franklin Társulat rendkívüli könyv-árleszállítása ügyében naponként mind-nfelől kérdezősködések érkeznek ez intézethez aziránt, hogy mely határidőig marad hatályban ez az árleszállítás? A nevezett társulat most arról értesíti az irodalom-kedvelő közönséget, hogy Rendkívüli könyv-árleszállítása a bolti árak felére és harmadára folyó évi február 28-án hatályát veszti, s így márc. elsejével kiadványai kivétel nélkül ismét csak a rendes bolti árakon lesznek kaphatók.

UJDONSÁGOK.

Szaporodnak az örvendetes jelek. Az „Órálló” napi lappá fejlesztésének szükségessége mindinkább átmege a protest. köztudatba, a propogálás nagy munkájában mind többen vesznek részt egész lélekkel.

Igazi példát adott e tekintetben is *Pap Gábor* dunántúli ev. ref. püspök ur, ki egy gyönyörű körlevélben lángoló szavakkal buzdítja egyházkerülete lelkészeit az eszme teljes felkarolására (jövő számunkban egész terjedelmében közöljük,) s *amellett időt és fáradságot nem kímélve, egyháza derék főgondnoka, Konkoly Thege Béla által támogatva, házról házra gyűjti a hivatott zászlónk alá s fáradságát a legszebb eredmény koronázza, mert a 4000 lélekszámú komáromi ref. egyház tagjai között mintegy 50, az intelligencia színe-javához tartozó aláíró gyűjtött, sőt nem protest. vallásuk is megértették hívó szótát.*

Fogadja a püspök ur oly felemelő, lelkesítő buzgóságaért legmélyebb hálánk és köszönetünk eme nyilvános kitejezését.

Nyilvánosan óhajtjuk kifejezni köszönetünket dr. Imre József hődmezővásárhelyi orvos urnak, ki szintén a legszebb eredménnyel fáradozik a gyűjtés munkájában.

Szabó Péter a.-baranya-bácsi ev. ref. esperes urnak, — Binkup Béla ozdini ev. lelkész, — Klinczko Pál szarvasi ev. s. lelkész urnaknak, kik szintén lelkesen a szokásosnál jóval gondosabb eredménnyel, (10-15-20 aláíró) végezték nehéz, de nemes ügynek szolgáló feladatukat.

Szatmárt a kath. kaszinó nyíltan ki mondta, hogy a néppárt unitárius akar lenni. Ez eseményt az ottani kath. lap, a „Heti Szemle” diadallal üdvözli. Reméljük, hogy a politikai szolgálatába állt közművelődési egyesülettel szemben a közg. hatóságok alkalmazni fogják az előirt orvosszert — a feloszlást,

Maszyik Endre drt, a pozsonyi ev. egyetemes theológia akadémia tanárát helyettes igazgatóját, lapunk főmunkatársát az akadémia nagybizottsága e hó 12-én tartott rendk. ülésében 3 évre igazgatóvá választotta. Igaz szívvel örülünk kedves barátunk és bajtársunk eme kitüntetésén, mely valódi érdemet jutalmazott.

Az evangélikus püspökök a kultusz-miniszternél. Az evangélikus püspökök folyó hó 15-én testületileg tisztelegtek Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszternél, akit Zelenka Pál szép beszédben üdvözölt ki-neveztetése alkalmából. A miniszter meleg-hangu beszédben köszönte meg a figyelmet, s kijelentette, hogy az evangélikus egyház érdekeinek előmozdítását egyik főfeladatának tekinti.

Halálozások. Udvardi és kossuthfalvi Kossuth Pál, Zemplén-vármegye volt főszolgabírája, 48-as nemzetőr honvédhadnagy, a kir. helmei választó-kerület volt országgyűlési képviselője, élete 72-ik évében, f. évi február hó 16-án éj-jel, elhunyt. — Bogdi Papp Mór királyi tanácsos, nyugalmazott törvényszéki elnök, a karczagi kerület 1848-49-iki, a karczagi és jász-ladányi választó kerületek volt országos képviselője e hó 13-án 72 éves korában elhunyt.

As új községi törvény. A Székely Samu szerkesztésében megjelenő Politikai heti

szemle értesítése szerint a belügyminiszter megbizta Széll Ignác miniszteri tanácsost kit legközelebb belügyi államtitkárrá kineveznek, hogy a Hieronymi-féle községi törvényjavaslat használható részeinek figyelembe vételével új községi törvényjavaslat-tervet készítsen. Széll Ignác a községi jegyzői kar és a vármegyei tisztviselők kitünőségeiből legközelebb értekezletet hív egybe, mely az új községi törvényjavaslat alapelveiről nyilatkozni fog.

Albrecht főherceg, uralkodónk nagybátyja, — mint lapunk zártakor értesülünk, — e hó 18-én Arcóban elhunyt. Ezenes lelkü, áldozatkész férfi volt mindenkor s különösen a monarchia hadseregének szervezésében bírja főérdemét. Egyéb tekintetben, fájdalom! hazánk iránt mindig közömbös maradt. A temetésére vonatkozó intézkedés feb. 20-án történt meg. Az uralkodóházat ért mély gyász alkalmából a magyar képviselőház is kifogja fejezni részvétét a felségének.

Ongyilkos biró. Megrendítő családi dráma színhelye volt a napokban Nevetlenfalu. Budaházy István, a község birája féltékenységből rálőtt a feleségére. Az asszony a rémület-től összeesett, a golyó azonban nem találta. A férj azután önmaga ellen fordította a fegyvert, szíven lötte magát és szörnyet halt. A községi képviselő-testület megvizsgálva az általa kezelt utadó pénztárt és lajstromot, és itt hiányt talált. A vizsgálatot a sikkasztás ügyében megindították.

Monto-Carlo áldozata. A Ravennában megjelenő Ravenato című lap közlése szerint, Rusea Ricardi gróf titkárrja, s számos arisztokrata család bizalmi férfia Monte-Carlóban agyonlőtte magát. Rusea a gondjaira bízott pénzekből több mint egy millió lírát veszített.

Dreyfus Ré szigetén. Az elítélt Dreyfus kapitány, mint ismeretes, most a saint-martin-de-réi citadellában van, ahonnan a legközelebbi fegyencszállítmánnyal viszik majd végleges rendeltetése helyére. A la-rochellei bántalmazás nem volt az utolsó, amely az elítéltet érte. Amennyiben Dreyfus Ré szigetén is nagy zsvajgó tömeg várta, mely a kikötőtől a citadelláig folytonos „Veszzen az áruló! Veszzen a zsidó!” kiáltásokkal kísérte. Az asszonyok még ingerültebbek voltak, mint a férfiak s egy halaskofa maga dicsekszik vele, hogy facipőjét a képébe hajtotta Dreyfusnak, mikor a hajóról partra szállott. A népet alighanem a papjuk, Demanceau abbé, a fegyencek alamizsnása bőszítette fel ennyire.

ORSZÁGGYŰLÉS.

Képviselőház ülése. Febr. 15: Elnöki előterjesztések után következik a pénzügyi budget folytatólagos tárgyalása. Boros Béni a pontos adószolgáltatás végett az adóhivatalok szaporítását sürgeti. Horváth Nándor minde-kelelőtt azt konstatálja, hogy államháztartásunk nem konszolidált pénzügyi viszonyaink rendezettsége csak látszat. Az adóreformkérdésére azt mondja, hogy az adóreform memoranduma azonbanos porosz jovedelmi adótörvényvel amelyben a helyes adóreform alapjait feltalálja. Az egyenlő adózás eszméje helyett a progressiv adóeszméjét teszi magáévá. Foglalkozik aztán a szociális kérdéssel, a szeszadó és szeszmonopoliummal és valutával. Végül kellő indokolt mellett kijelenti, hogy Molnar Józsefnek a miniszterek államtitkari és főispáni nyugdíjakra beadott javaslatát partolja és elfogadja.

Helyi Ignac a földre is alkalmazandónak tartja a progressiv adót, míg a szeszmonopoliumot elveti. Hasonlóan elfogadja és indokolja a miniszterek nyugdíjtorvényének módosítása tárgyában beadott határozati javaslatot és a tözdeadó behozatalat kivanja. Lukács László pénzügy-miniszter felel aztán a hozzáintézett kérdésekre: a szeszmonopoliumot valószínűleg 1897-ben fogja életbeléptetni, de tekintettel lesz a mezőgazdasági szeszipar érdekeire. A gazdasági krízist ő nem tartja állandónak, hanem az általános közgazdasági depresszió következményének. A fém bányászatra, amelynél haladást jelez, ezután is kiváló gondot fordít. A bankkérdésre vonatkozólag határozott választ még nem adhat.

A határozati javaslatokról emlékezett meg még, melyeket mellőzendőknek tart, úgy azonban, hogy a javaslatokban foglaltakat lényegükben elfogadja,

Feb. 16. A zarbeszédék sorát Láng Lajos előadó kezdte meg. A sóadóról és fogyasztási adóról beszélt és tagadta, mintha ezek a leg-szegényebb néposztályt sújtának, hanem a köz-zéposztályt. Ezekkel kapcsolatban megemlékezett a néppárttról is, amely szerinte semmi fontossággal nem bír, minthogy hamis jelszavakat hangoztat s az alapja is ingadozó, mert az arisztokracia szövetekezése a néppel soha sem vezetett egészséges eredményre.

Visontai Soma indokolta még ezután terjedelmesen példákkal illusztrálva a tözdeadó reform tárgyában benyújtott határozati javaslatot s kérte annak elfogadását. Beszédében hivatkozott Wekerlenek 1893-ban tartott beszé-dére, amelyben Wekerle is sürgős szükségnek ismerte el a tözsdé megrendszabályozását, hogy a mindinkább terjedő tözsdéi szédelgéseknek eleje vétessek így tehát nem érti, hogy a minisz-ter egyszerűen visszautasítja azt, mint rezort-jába nem tartozó javaslatot. Wekerle Sándor rögtön felelt Visontainak s kijelentette, hogy igenis elismeri és mondotta, hogy a tözsdén fordulnak elő visszaélések, de nem oly nagy mértékben, mint azt Visontai előadta. Majd szólt a bankoknak adott kölcsönökről.

Visontai válasza után Sima Ferenc ismer-tezte s ajánlotta elfogadásra ismét javaslatát.

Ezután szavazás következett. A Ház a ja-vaslatokat elvetette, míg a költségvetés első tételét elfogadta. A kincstári ügyészségek tételénél Müllek Lajos, a söradó tételénél Kul-man János szólaltak fel. Lukács László minisz-ter válaszában bizonyos fogyasztási adók fele-melését indítványozta, amely indítványt Péchy Tamás a pénzügyi bizottsághoz ker utasítani. A husfogyasztási adózásnál Péchy Tamás a hus-adó leszállítását kéri. A dohányjövédéknél Bor-nemissza Lajos szólalt fel, ki a só árának egyenlősítését kéri. A tételeket változatlanul elfogadták. Ezzel az ülés bevégeződött.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A szász néppárt programja.

Régi ígretünket s szándékunkat váltjuk most valóra, midőn közöljük az u. n. szász néppárt 1890. programját. Mihelyt a hirlapokban fölmerült az u. n. szász-paktum kérdése, mely szerint a szász képviselők (számszerint tizenhárom) csak akkor maradnak benne a szabadelvű pártban, ha Binsky elfogadja a szász néppárti hivatalos programot: rögtön irtunk egy nagy-szebeni munkatársunknak azért, hogy küldje meg. De mert a program éppen ujra nyomás alatt volt, csak most kaphattuk meg s fordíhattuk le a következőkben:

„Szász nép-programm.” A szász nép Nagy-Szebenben 1890. június 17-én összegyűlt bizalmi férfai, attól a törekvestől indítatva, hogy az erdélyi szász népet a változott körviszonyok mellett is, mint a magyar állam-egység egyik fejlődés- és alkotás-képes tagját, mely állam fenállásával sorsa szorosán össze van kötve, megtartsa kultur feladatának a Medgyesen 1872. június 5-én létrejött nemzeti program, s a Brassóban 1881. június 8. és 9. a szász néppárt központi bizottsága által meghatározott országgyűlési képviselő választási program részben való megváltoztatásával a következő közös irányadók pontokat alapították meg, melyek mindaddig kizárólagos érvényben maradnak, míg azokat a népgyűlésnek a központi bizottsággal egyetértésben hozott határozata meg nem változtatja.

1. A felséges Habsburg-lothringeni ural-kodó család uralma alatt álló osztrak-magyar monarchia oszthatlanságának rendületlen elve, a magyar korona országainak oszthatatlansága, a monarchia külső közös képviselőjének és védelmének elve s belügyileg az összes részek alkotmányos kormányzatának elve kell, hogy minden vitatkozason felül és kívül álljon.

A monarchia és részeinek biztosított fenállása a monarchia két állama között 1867-ben létrejött államjogi kiegyezésnek semmiféle la-zítását meg nem engedi. Minden oly törekvést, mely ily lazításra irányul vagy azt előidézhethné, vissza kell utasítani s ellenük küzdeni.

2. Mindaz készségesen megadandó, ami ahhoz szükséges, hogy a magyar állam mind-inkább jogállammá alakuljon. Létének valódi feltételein: u. m. jogtörvényhozást, becsületet,

és erős kormányt, igazságos jogszolgáltatást, s jó közigazgatást megtagadni sohasem szabad.

Azonban a magában véve teljesen jogosult állameszme s az állam szükséges egysége és fenállása sohasem szolgálhat ürügyül arra, hogy a szász népelet jogosult vidékeit tulkapásokkal veszélyeztesse, vagy károsítsa.

Az állampolgároknak a községi, törvényhatósági, egyházi és iskolai, államfentartó s művelődést fejlesztő önkormányzatában való belső részvétét nem szabad tulságos központosítással s tulhajtott kormányi gyámkodással (Vielregirerei) kiölni.

Oda kell hatni, hogy a szász ifjak, az állami feladatok megvalósításában való minél eredményesebb közremunkálás végett mennél nagyobb számban szenteljék magukat az állami szolgálat mindenféle ágának.

A végrehajó hatalomnak s közegeinek az állam iránti tiszteletre s a polgárok békéjére egyaránt veszélyes, törvénytelen tulkapásai ellen — aminők a Királyföldön előfordultak — minden törvényes eszközzel küzdeni kell s törekedni ezen jogosult panaszok orvoslására. Oda is törekedni kell, hogy ama sajnálatos tévedés következményei elharittassanak, mely a törvényhozást arra indította, hogy a szász nemzetnek a szelistei és talmaci uradalmakra vonatkozólag gyakorolt urbéri jogait, a nemzet kárára, más megítélés alá vonja, mint a többi, ugyanazon jogalapon nyugvó urbéri jogokat.

3. Az államnak, mint ilyen nem tartozik ugyan felekezethez, s így nincsenek pozitív feladatai a vallásos hit terén, de igenis köteles nemcsak tiszteletben tartani a polgárok belső vallásos életét s az általa elismert felekezetek jogkörét, hanem arról is gondoskodni hogy a felekezetek kölcsönösen tiszteletben tartsák egymást.

Az 1868-iki törvényhozás által újra megerősített, az egyes egyházak teljes jogegyenlőségét és önkormányzatát biztosító erdélyi vallásügyi törvények érinthetetlen állami alap-törvényeknek tekintendők.

4. Az államnyelvnek, mint olyannak megvan a maga jogsultsága.

Az 1868. 44. t. cikk határozatai a nemzetiségek egyenjogúsításáról s a később létrejött törvények, amennyiben az államnyelvnek a fentebbi törvényben megadott tulsúlyát a nemzetiségek hátrányára nem növelik, ama szabadság és jog legkisebb mértékét tartalmazzák, melyek az ország nem magyar nemzetiségeit megilletik.

(Vége köv.)

A függetlenségi párt új válságban.

A függetlenségi anyapárt újra a legkomolyabb veszedelem előtt áll, melyet mi előre megjósoltunk s annál fogva meg se vagyunk miatta lepődve. Tűz és víz, olaj és víz egymásnak ellenségei. Helfy, Thaly, Kiss Albert, Komjáthy egyrészt Ugron, Polónyi, Gyorffy, Meszlény, Vajay másrészt egy egységes pártban meg nem férhetnek. Ez annak a szép és nagy pártnak eredendő baja, melyet csak fokozott az, hogy a szám, a mennyiség kedvéért meghagyták az egyház polit. viták alkalmával mind azokat, kik a függetlenségi eszmén s az állami közigazgatás elvetésén kívül a párt hivatalos programjával minden tekintetben ellentétbe jutottak. Azzal az ürügygel, hogy nem akarják a kormány szekerét tolni, visszautasították a szabadelvű reformokat, vagy látszólag pártolva, titkos paktumokkal akarták lehetetlenné tenni. A magyar függetlenségi eszme állítólagos bajnokai titkon fégyver-szövetséget tartottak fön a bécsi s budapesti politikai s klerikális reakcionáriusokkal. Most pedig az volt a céljuk, hogy partszervezés címe alatt a párt szabadelvű részét maguk alá gyűrik s egy maguk közt jól előkészített, a párt többi részére meglepetést képező indítvány folytau a párt elnökséget teljesen háttérbe szorítva, egy évre maguk veszik át a párt vezetését s különösen a választási akciót, nyilván avval a szándékkal, hogy a 67-es néppárttal szoros egyetértésben igyekezzenek a kormány bukására, sőt hirszerint a függetlenségi párt ultramontán töredeke még az egyházi politikai törvények revízióját is követeli. Tehát az aulikus Zichy Nándor és Széchen Antal programját.

Kaposffy Jenő, az Ugron-töredék híve, az e hó 14-en tartott pártértekezleten a következő indítványt tette:

»Az értekezlet határozza el hogy azonnal

intéző bizottságot választ tizenegy taggal 12 havi időtartamra; ezen intéző bizottságot megbizva, miszerint a pártot az egész hazában vármegyénként és kerületenként sürgősen szervezze, nyilvántartsa és kormányozza; és felhatalmazza, miszerint a pártnak országgyűlési működéséről tervet készítsen és annak kerestülvitelét intézze. Az intéző bizottság kebeléből választja elnökét és jegyzőjét. Nyilvántartó hivatalnokot pedig szerződtet.

Megjegyzendő, hogy az értekezleten az előre szervezkedett Ugron-pártiak voltak többségben.

Többen felszóltak az ellen, hogy e nagy fontosságú tárgy ily előkészítetlenül vitattassék meg, Justh elnök a párt házszabályaira tekintettel elhalasztotta a tárgyalást. Most emiatt teljes a forrongás. A klerikális párttagok szépen gondolr tervük nem sikerülvén, pártszakadással fenyegetőznek. Lits Gyula már ki is lépett a pártból. Eotvosék pedig hirszerint be akarnak lépni, hogy a liberális résznek segítsenek.

Külföld.

Sándor király veszélyben. Páris, febr.

17. B Figaro azt állítja, hogy a francia kormány külföldről érkezett följelentesek folytán tanácsosnak tartotta, hogy a Biarritzban időző Sándor szerb király személye körül a személybiztonsági rendszabályokat gyarapítsa. Ez oknál fogva a belügyminiszteriumnak egy magasabb hivatalnok a Biarritzba utazott.

Az orosz cár megkoronáztatása.

Moszkva, febr. 17. A Kremlben nagy buzgalommal fonyak az előkészületek a cári par koronázására. A koronázás ideje még nincs megállapítva, de bizonyos, hogy a cári par legközelebb hosszabb időre Moszkvaba érkezik. A koronázás ez alkalommal különös ünnepléységgel fog megtörténni és ebből az alkalmából manifesztum kibocsátását is várják, a mely — mint beavatott körökben beszélük — sok tekintetben meglepetéseket fog tartalmazni.

Támadás Cleveland ellen. Washington,

febr. 16. A szenatus tegnap a törvények kibocsátásáról tanácskozott. Hill örvend a német birodalmi gyűlés ama határozatanak, melyet a nemzetközi érme konferencia érdekében hoztak. Wolcath kijelenti, hogy Cleveland elnök nem mondta az igazat, midőn azt állította, hogy az arany és ezüst közti paritást fenn akarja tartani. Cleveland és a Rothschildok nem érdemelnek tiszteletet, minthogy Amerika hitelét rossz színben akarták feltüntetni. Szóló azt hiszi, hogy a német birodalmi gyűlés szavazata az ezüst érdekében véleményváltozást jelent. Hill azt válaszolja, hogy nem akarta védeni a Rothschildokat, Cleveland elnök a törvény által kötve van. A kongresszus megtagadta tőle a támogatást. Lehetetlen a szükséges nagy összegeket más módon beszerezni.

KÖZGAZDASÁG.

Erdély és a szövetkezetek.

A közgazdasági tudományok az emberek anyagi jólétének fejlesztésére hatnak — és ami ezzel kapcsolatos, szellemi jólétét és műveltségét mozdítják elő, mert ma már be van bizonyítva, hogy a társadalmi műveltségének emelkedésével fokozódik annak anyagi jóléte is és viszont.

Az a társadalom a legvagyonosabb, a legfüggetlenebb és a legboldogabb, amely a műveltségben legelő jár, amely legjobban értett hozzá arról gondoskodni, hogy a műveltség bizonyos színvonalát a társadalom minden tagja megszerezhesse, azaz amelynek legjobbak és legkönnyebben hozzáférhetőek iskoái.

A felnőttek iskolája: a községi hi elsővetkezetek. Ebben az iskolában tanulja meg a föld népe a hitellel bánni, azt becsülni; erkölcsi és anyagi jólétét fokozni, hogy ezzel a magyar társadalomnak egy erősebb és egészségesebb tagja lehessen.

Ho y szükség van erre az iskolára, azt többek között a nyáron is tapasztaltam és ezért, annak, aki ezt nekem nyujtotta, köszönettel tartozom.

A dolog így történt: Egy vidéki fiók-takarékpénztár igazgatósága megválasztása volt napirenden. A választás után egy takarékpénztári

részvényekkel tulterhelt igen gazdag ember ezzel a kijelentéssel lepott meg: »Képzelve közjegyző ur, azt a különös esetet, hogy még a harisnyás részvényesek is eljöttek szavazni és minket szinte leszavaztak!»

Ebben látjuk — hogy így fejezzem ki magam — a részvénytársasági műveltséget megtestesülve.

Hátha annak a harisnyás embernek van annyi esze, hogy akár jószántából, akár rábeszélésre egy jól jövedelmező takarékpénztárnál részvényeket vásárol, akkor, mikor a jogokat kell gyakorolnia, e szép jogát már nem használhatja; csak azért, mert harisnyában jár?!

Ez jellemzi a magyar társadalmat, hogy még ma is három külön, egymással nem igen érintkező izolált rendet vagy osztályt különböztet meg. Egyik nem érti meg a másikat, mert nincs érintkezési pont.

A főnemes nem érti a középosztályt és a földmivest (harisnyást) és ezek viszont, ugy őket mint egymást.

Más az életmódja, mások társadalmi szabályai, mások szórakozásaik és miért ne mondjuk ki egészen tisztán, akár hogy tagadjuk is: mások erkölcsaik.

Nálunk, ha egy túltömött vendéglőben, színházban vagy más nyilvános helyen nem egy társadalmi rendbeliek jutnak egymás mellé, bizony majdnem kivétel nélkül mindenkire kényelmetlen és alkalmatlan e helyzet.

És ez nincsen jól így!

Ezt akarjuk mi a szövetkezetek népszerűsítése útján megváltoztatni.

Ne legyen közöttünk más különbség, mint az, hogy b csületes-e valaki, vagy pedig nem?

Ne érezze senki a társadalmi korlátokat. Azokat ne rontsuk, hanem közös egyetértéssel bontsuk meg.

Aki több, hajoljon lefelé, aki kisebb, az emelkedjék!

Önművelődés útján iparkodjunk mindnyájan egyenlőkké lenni!

Ma már bebizonyított tény az, hogy hol kell a szövetkezeti eszmét hangoztatni. A papi és tanítói gyűléseken.

Ezen két művelt tényező az, mely a nép belételebe legjobban belát, ez a két tényező az, melyhez a nép leginkább vonzódik; e két tényező az, mely mindig a nép között él és azzal jóban, rosszban osztozik.

Örömmel láttuk az erdélyi ev. ref. Egyházkerület papi értekezletén az ősszel Marosvásárhelytől, hogy nem igaz az, hogy a református papság csak a szószékben pap, máskor meg nem igen gondol a hívek gyarapodásával.

Gondolkoztak biz ők eddig is. De, mert legtöbbnek nem volt még meg a közgazdasági támpontja: nem igen mertek a cselekvés terére kilépni.

Hogy mennyire időszerű és célszerű volt a hitelszövetkezeti eszmét a papok elé vinni, hogy mennyire megértették és magukévá tették azt, kitünik abból, hogy naponkint újabb és újabb jelentkezések történnek, hogy községekben községi hitelszövetkezetek alapítására a központ közreműködjék.

A marosvásárhelyi értekezlet folyamánaként megmozdult már Marostorda-, Nagykü, küllő, Kis-Küküllő-, Udvarhely-, Alsóféhértordaanyos-, Szatmár-, Fehér- és Háromszék-vármegye.

Ujabbban husz községben van alakulóban hitelszövetkezet.

Dolgozzanak is rajta, mert munkájukat jobbra nem fordíthatják.

A papok dolga ma már ez is!

Ezen munkájok erkölcsi értéke fogja őket kárpótolni azért, mit az egyházpolitikai törvényjavaslatok törvénynyé emelkedése után munkakörükből veszítenek.

El fogják azonban teveszteni az utat, hogy ha a felekezeti és nemzetiségi szempontból fogják fel ez eszmét, mert akkor ahelyett, hogy a most is kielégítésre váró differenciák elsimulnának, még inkább kiéleződnek azok.

Ne nézze a pap az eszme propagálásakor felekezetét, ne nézze a falu közönsége nemzetiségét, hanem nézze és ügyeljen arra, hogy faluj össz s becsületes emberei ez uton összekerüljenek, egy társaságot képezzenek és együtt legyenek egy erős vár, mely a lappango el-lenséggel, a szocializmussal és anarchizmussal könnyen küzd és diadalra jut.

(Vége köv.)